

An aerial photograph of a port area, likely in Rotterdam, showing a wide river with a bridge in the background. The foreground and middle ground are filled with industrial buildings, warehouses, and shipping infrastructure. The text 'Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio' is overlaid in white, rounded font.

Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio

Foto voorpagina: Joop van Houdt – luchtfoto Duivelseiland in de Drechtsteden

Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio

Advies Nieuwe Economie in de Drechtsteden

Dordrecht, januari 2017

In opdracht van de Drechtsteden

Uitvoering door Cirkellab B.V.

Bezoekadres:
Nieuwstraat 12-24
DORDRECHT

Postadres:
Noordendijk 89-23
3311 RM DORDRECHT

Telefoon: 06 28 44 65 12
E-mail: info@cirkellab.nl
Website: www.cirkellab.nl

KvK: 63483211

creative commons

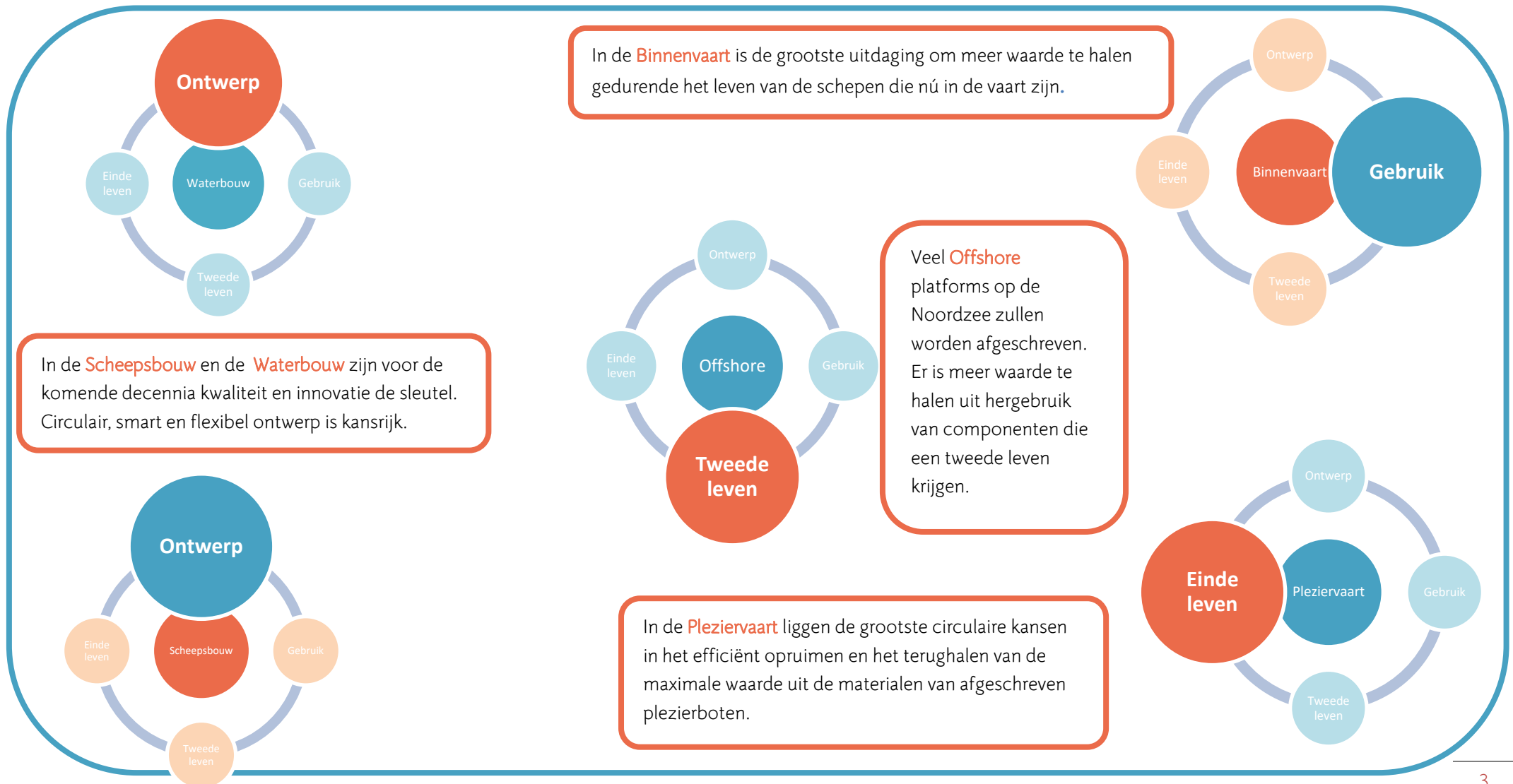

Dit document is opgesteld door Cirkellab onder een Creative Commons licentie. Het is toegestaan het document of delen er van te kopiëren of te verspreiden, maar niet om op het document gebaseerde afgeleide documenten te verspreiden. Tevens is het niet toegestaan dit document of delen er van op enige wijze te gebruiken voor commerciële doeleinden.

Naamsvermelding: De gebruiker dient de maker van het werk te vermelden, een link naar de licentie te plaatsen en aan te geven of het werk veranderd is. Je mag dat op redelijke wijze doen, maar niet zodanig dat de indruk gewekt wordt dat de licentiegever instemt met je werk of je gebruik van het werk.

Advies – Van Kansenskaart naar Routekaart

De Drechtsteden onderkent in haar duurzaamheids- en economische ambities de kansen van een transitie naar een circulaire economie. Zij spreekt de behoefte uit om beter in beeld te brengen hoe deze kansen kunnen bijdragen aan de Maritieme Topregio én welke mogelijke activiteiten de gemeenten en bedrijven kunnen ondernemen om deze transitie concreet vorm te geven.

Circulaire kansen zijn er in elke fase van business en levensduur van schepen en installaties. In deze kansenkaart – de afbeelding hiervoor – staan de speerpunten per subsector waar *vandaag* op kan worden ingezet – rekening houdend met de specifieke markt en conjunctuur van het moment. Zo kunnen de verschillende subsectoren elkaar bovendien in de komende jaren inspireren op de andere terreinen – en bieden ze een goede kans om de Drechtsteden als Maritieme Topregio verder te versterken. In de pitches van 28 november, tevens verspreid door het volledige rapport, zijn de eerste voorbeelden van bedrijven die hierop al concreet doorpakken.

Circulaire kansen

De gedachtenvorming rond circulaire economie is ontstaan vanuit duurzaamheid en slimmer omgaan met grondstoffen: vanuit schaarste, geopolitiek, vervuiling en maatschappelijke kosten van afval en klimaatverandering. Een efficiency gedachte die vervolgens economische kansen oplevert en, met de snelle technologische ontwikkelingen van vandaag, ook nieuwe verdienmodellen. Er is de afgelopen jaren dan ook veel over geschreven: Ellen MacArthur en McKinsey dichten Europa potentieel 500 tot 1800 miljard toe op jaarbasis, TNO ziet potentieel 7,3 miljard euro per jaar en 54.000 banen voor Nederland.

Ook vanuit economisch perspectief zien we dezelfde efficiency gedachte; bijvoorbeeld in de toekomstvisie van Jeremy Rifkin, die puur economisch, stippen op de horizon zet van een nieuwe technische/economische revolutie met "zero marginal costs, zero carbon en zero waste": veel slimmer omgaan met materialen en behoud van waarde, zonder schade, externe kosten, waardeverlies en afval. Het zijn de ontwikkelingen naar een circulaire economie, waar we vandaag de dag steeds meer voorbeelden en ontwikkelingsrichtingen zien, om in de economie van vandaag de eerste voordelen van te pakken. Maar dat gaat niet vanzelf! Vaak worden dezelfde

bedrijven en succesverhalen verteld: bedrijven die al langer, eerder of sneller deze kansen wisten om te zetten in succesvolle business of veelbelovende innovatie.

Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio

De grote uitdaging in elke sector is daarom: hoe helpen we onze bestaande bedrijven en nieuwe startups om vergelijkbare kansen te vinden in hún business en specialisme? In dit traject werken we de kansen voor de Drechtsteden in de maritieme sector verder uit. Niet met visionaire verhalen, maar op zoek naar concrete handvatten welke kansen de maritieme subsectoren vandaag kunnen pakken die direct voordeel opleveren. En daarmee ontwikkelingen stimuleren die daarna met de andere subsectoren kunnen worden uitgewisseld als daar de tijd rijp is om – dan veel sneller – van dergelijke kennisontwikkelingen te profiteren. Vanuit de interviews met regionale (maritieme) bedrijven blijkt dat zij enthousiast zijn én dat zij bereid zijn om die kansen te gaan pakken. Ze herkennen namelijk de potentie en haken graag aan bij een verdere verdieping!

De Continue Dialoog

De behoefte wordt onderkend om te komen tot een continue dialoog met *en tussen* de grotere en kleinere ondernemingen die in de regio actief zijn, aansluitend op reeds bestaande structuren en netwerken. Met inspirerende netwerkbijeenkomsten die de maritieme community versterken, innovatieve, circulaire oplossingen presenteren en (onverwachte) sector-overstijgende samenwerkingen initiëren tot nieuwe economische kansen voor de regio.

Van Kansenskaart naar Routekaart

Samenvattend zien we in de loop van 2016 een enorme omslag in het denken en in de gesprekken met maritieme koepels en bedrijven: de aanvankelijke scepsis rond de haalbaarheid van circulaire innovatie in de sector heeft plaatsgemaakt voor inzicht in de kansen en gevoel voor urgentie. Gedurende dit actie-onderzoek, vallen die ontwikkelingen naadloos samen met de ambitieuze campagne van de Drechtsteden als Drecht Cities Maritime Delta en wordt de steeds duidelijker profilering van de Drechtsteden als Maritieme Topregio ook in onze gesprekken buiten de regio steeds beter begrepen.

Focus op de maritieme maakindustrie, de aansluiting met de Roadmap Next Economy (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), InnovationQuarter en de Economic Board maken inmiddels ook dat eventuele samenwerkingen (in of na de pitches) met Rotterdamse, Zeeuwse, Zuid-Hollandse en Brabantse initiatieven voor de hand liggen. Nationaal vinden we bovendien de verbindingen met de (internationaal gefocuste) Maritieme Denktank van MVO Nederland en de landelijke maritieme koepels. Vele verbindingen zijn tijdens dit actie-onderzoek gelegd en sluiten bijzonder goed aan op de hier onderkende circulaire kansen: door slimme verbindingen kunnen deze elkaar optimaal versterken.

In de pitches – verspreid in deze eindrapportage – zien we de kansen terug op alle 5 onderzoeksvragen en subsectoren uit de kansenskaart, met een vooruitblik tot ‘continue dialoog’ om de cross-sectorale uitwisseling blijvend te borgen: innovaties uit scheepsbouw en waterbouw, optimalisatie van levensduur en gebruiksfase vanuit de binnenvaart en slimmer slopen en hergebruiken vanuit offshore en pleziervaart zullen de komende jaren bijdragen aan elk van de andere subsectoren. Bovendien zijn er aanvullend thema’s onder de aandacht gekomen: vervoer over water, optimale benutting

van havens en bedrijventerreinen en alternatieve toepassingen voor (oudere) schepen en ongebruikte casco’s.

Wat kan de Drechtsteden hier als overheid in doen?

- * **Verbindt circulaire kansen in de Maritieme Topregio met de positionering van de Drecht Cities Maritime Delta:** De circulaire kansen kenmerken zich als toekomstgericht, duurzaam, innovatief en economisch kansrijk – een belangrijke toegevoegde waarde aan het profiel dat de Drechtsteden aan de Maritime Delta wil geven. Omgekeerd helpt deze verbinding de exposure, geloofwaardigheid en uitstraling van de circulaire initiatieven. Middels communicatie, (netwerk)ondersteuning en facilitering van bijvoorbeeld de verschillende pitches uit dit onderzoek kan de Drechtsteden zowel de eigen positionering als de circulaire initiatieven meer profiel en onderbouwing geven;
- * **Zet in op de expertisecentra zoals Remanufacturing en Building with Nature, gecombineerd met regionale samenwerking:** Deze borgen de doorontwikkeling van toekomstgerichte innovatie, onderwijs en exposure van de Maritieme Topregio en hebben een uitstraling ver buiten de regio. Samenwerking op gerelateerde onderwerpen met naastliggende regio’s zal zowel de uitstraling als draagvlak van de centra alleen maar verder versterken;
- * **Focus op de Maritieme Hotspots, verbindt circulaire kansen daarin met gebiedsontwikkeling en optimale locatie van bedrijven:** De maritieme hotspots, zoals geformuleerd in de Drechtsteden Ateliers, worden de zichtbare focusplekken waar maritieme innovaties en samenwerkingen plaatsvinden en de uitstraling van de Maritieme Topregio waarmaken. De beste voorbeelden van innovatieve

bedrijventerreinen kennen een onafhankelijke plek, waar ontmoeting, uitwisseling, inspiratie en innovatie centraal staan'. Door nieuwe (circulaire) initiatieven te faciliteren op déze locaties, krijgen de hotspots de activiteiten en dynamiek die dit mogelijk maken en krijgen de initiatieven de omgeving en het netwerk om zich verder te ontwikkelen en door te groeien tot aansprekende visitekaartjes van de Maritieme Topregio. Gebiedsontwikkeling en optimale locatie van (bestaande) bedrijven daaromheen – bijvoorbeeld gecombineerd met revitalisering van de regionale bedrijventerreinen – bestendigt deze hotspots en helpt bedrijven aan optimaal voordeel van hun locatie i.r.t. transport (over water), contouren, maar zeker ook de nabijheid van relevante bedrijven voor samenwerking en uitwisseling van bijvoorbeeld energie, materialen, mensen, kennis en inspiratie;

- * **Initieer Fieldlabs met een eigen circulaire, maritieme specialisatie:** Een Fieldlab-status geeft een nieuw initiatief meer draagvlak, geloofwaardigheid en aanzien – zoals de Duurzaamheidsfabriek onlangs de Fieldlab Smart Industry-status kreeg. De Drechtsteden kan hierbij ondersteunen en faciliteren om kansrijke, nieuwe initiatieven met het juiste netwerk en draagvlak richting een Fieldlab-status te helpen, die vervolgens weer bijdraagt aan de uitstraling van de regio zelf;
- * **Houdt verbinding met de inwoners van de Drechtsteden, via zichtbare circulaire, maritieme innovaties dichtbij:** De positionering en uitstraling van de Maritieme Topregio moet ook gedragen worden door de inwoners, werknemers en consumenten in de regio. Zichtbare circulaire innovaties in de bewoonde omgeving, zoals

bijvoorbeeld de pitches van RanMarine, Recycled Park en Leefwerf de Biesbosch helpen aan het draagvlak, begrip en geloofwaardige uitstraling van het circulaire gedachtengoed in de maritieme context. Naast het feit dat inwoners door bewustwording óók bewuster met materialen en afval omgaan, zijn zij immers ook de ambassadeurs, ondernemers en werknemers in de Maritieme Topregio;

- * **Benut en stimuleer slimme, schone en circulaire innovaties als launching customer:** Geloofwaardigheid begint met goed voorbeeld: De Drechtsteden heeft grote 'inkoopmacht' als opdrachtgever bij aanbestedingen en andere inkooptrajecten. Circulair inkopen en aanbesteden stimuleert innovaties en helpt – als launching customer – nieuwe oplossingen over de eerste drempel. Bovendien kan circulair inkopen en aanbesteden op zichzelf al kosten- en kwaliteitsvoordelen opleveren door een nieuwe, bredere kijk op de gehele levensduur van producten en opdrachten. Dat de Drechtsteden inmiddels is aangesloten bij de Green Deal Circulair Inkopen helpt in de uitvoering. De plannen in de pitch van re-BOOT kunnen een aansprekend voorbeeld zijn;
- * **Stimuleer hierbij actief de lokale werkgelegenheid, SROI en onderwijskansen die circulaire economie biedt:** Circulaire initiatieven, zoals degenen die in de pitches werden gepresenteerd, dienen veelal méér doelen dan economische alleen: naast een duurzamere omgang met materialen en producten, krijgen ook werkgelegenheid, inclusieve samenleving en onderwijs nadrukkelijk extra aandacht. Vanuit de Drechtsteden is het belangrijk om ook de positieve spin-off op andere beleidsterreinen expliciet te betrekken in eventuele afwegingen tot ondersteuning;

¹ Zie ook Cirkellab OpenLab 28/10/2016

- * **Borg de aanzet en activiteiten tot cross-sectorale uitwisseling en continue dialoog:** Zowel met het rapport als de 'Pitch&Pledge' bijeenkomst is bewustwording en kennisuitwisseling op gang gebracht, die opvolging vraagt zoals geformuleerd in het hoofdstuk 'continue dialoog'. De Drechtsteden kan deze faciliteren met eigen communicatiemiddelen, netwerkvorming en verbinding met gerelateerde activiteitenagenda's en netwerken in de regio.

Wat hebben de pitches en aanbevelingen nodig om succesvol te worden?

De maatschappelijke initiatieven, zoals RanMarine, Recycled Park en Clean Shores, Healthy Oceans genereren geen directe financiële, maar maatschappelijke opbrengst en zoeken betrokkenheid, funding of sponsoring bij partners die baat hebben bij deze maatschappelijke opbrengst (schone wateren) of de gerelateerde activiteiten (dataverzameling). Initiatieven die al verder zijn, zoals Leefwerf de Biesbosch, hebben behoefte aan voortvarende implementatie van beleid, vergunningen en overeenkomsten terwijl Future Fuels, Circo Design Track en MVO Maritiem vooral gebaat zijn bij positieve publiciteit, netwerkvorming met méér partners en betrokkenen. Remanufacturing Centre, Building with Nature en Baggerfabriek® zoeken die netwerkuitbreiding en ondersteuning juist bij partijen die inhoudelijk betrokkenen (willen) worden en daarmee lange termijn financiering kunnen borgen. Zij kunnen vooral ondersteuning gebruiken in de vorm van een gerelateerde, aansprekende, professionele locatie – uiteraard in verbinding met de maritieme hotspots van de topregio – en natuurlijk de positieve publiciteit, netwerkvorming en beeldvorming die de Drechtsteden ook hiervoor via haar kanalen kan realiseren. re-BOOT tenslotte, demontage van pleziervaartuigen, combineert maatschappelijk rendement (opruimen van zwerfboten uit sloten, vaarten en jachthavens) met social return en het

ontwikkelen van mogelijk (deels) positieve businesscases uit hergebruik. Belanghebbenden (gemeenten, waterschappen, jachthavens) die nu de opruim- en schoonmaakkosten dragen kunnen als launching customer met eerste opdrachten deze activiteit van de grond trekken. De Drechtsteden zal ook hier een belangrijke partner kunnen zijn in de communicatie, netwerkvorming en geloofwaardigheid bij de opstartverstrekking van deze (eerste) activiteiten.

Met de genoemde continue dialoog kan de Drechtsteden een groot deel van deze benodigde netwerkvorming en kennisuitwisseling faciliteren door het bieden van inhoudelijk podium en aansprekende locaties. Bovendien helpt dit de verbinding met (en van) de bestaande netwerken en activiteiten zoals beschreven in de uitgebreide rapportage. Door daarbij actief ondersteuning te formuleren en contact te leggen tussen partijen die elkaar kunnen versterken, geeft zij bovendien zichtbaarheid en geloofwaardigheid aan kansrijke, (nog) onbekende initiatieven.

Verder genoemde stimulering van vervoer over water, optimale benutting van bedrijvenlocaties, social return en circulair inkopen en aanbesteden hebben meer betrekking op andere dossiers en afdelingen binnen de Drechtsteden die – wederzijds versterkend – kunnen worden verbonden aan de hier benoemde duurzame en economische agenda's. Uitwisseling en afstemming tussen portefeuilles onderling en met gerelateerde diensten kan worden onderbouwd met 'kapitalisering' van positieve spin-off op elkaars doelstellingen. Dit geeft initiatieven met meervoudige maatschappelijke opbrengst een betere 'businesscase' dan wanneer deze op één dimensie moeten worden beoordeeld.

An aerial photograph of a port area, likely in Rotterdam, showing a large river or canal flowing through the city. The river is blue and has several boats on it. On the left bank, there are residential buildings and a green field. On the right bank, there are industrial buildings and a large area of land that appears to be under development or construction. The text "Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio" is overlaid on the image in a white, sans-serif font.

Circulaire Kansen in de Maritieme Topregio